

Хусн тўйда, одоб кунда керак !

Суд-ҳуқуқ тизимида олиб борилаётган туб ислохотлар судьяларга қатор ижтимоий ва моддий имтиёзлар бериши баробарида лавозимига ҳар жиҳатдан муносиб бўлишдек мажбурият ҳам юклайди. Чунки, жамоатчиликнинг суд ҳокимиятига бўлган ишончи судьянинг профессионал салоҳиятидан ташқари профессионал маданиятига ҳам боғлиқ. Иккинчидан, судьялар доим жамоатчилик марказида бўлиб, уларга бўлган эътибор ижтимоий фаол бўлган бошқа касб эгаларидан кам эмас. Аксинча, судьянинг хизмат ва ундан ташқари пайтда ўзини тутиши, ахлоқ-одоби, юриш-туриши, оиласи ва яқинларига муносабати доимий муҳокама мавзусига айлангани бор гап. Шу боис ҳам ислохотларнинг бугунги босқичи судьяларнинг маънавий-ахлоқий қирраларига жиддий эътибор қаратилаётир.

Жамиятда мутлоқ, абадий ва ўзгармас ахлоқ йўқ. Ахлоқ тарихан ўзгарувчан ва нисбий мустақилликка эга бўлган ижтимоий ҳодисадир. Ҳар бир касб-хунарга хос ахлоқий норма, принцип ва сифатлар бўлгани ҳам аниқ ва мажбурий ахлоқий меъёрлари бор. Бу меъёрлар Судьялар олий кенгашининг алоҳида қарори (2018 йил 29 январь, СОКҚ-490-III-сон) билан тасдиқланган “Судьялар одоб-ахлоқ кодекси”да ўз ифодасини топган.

“Судьялари одоб-ахлоқ кодекси” - судьялар амал қилиши шарт бўлган меъёрий ҳужжат ҳисобланади. Мазкур кодекс 4 та боб, 21 та моддадан иборат бўлиб, у Ўзбекистон Республикасининг Конституцияси, «Судлар тўғрисида»ги, «Ўзбекистон Республикасининг Судьялар олий кенгаши тўғрисида»ги қонунлари, судьялар одоб-ахлоқини тартибга солувчи халқаро ҳуқуқнинг умумэътироф этилган принциплари ҳамда ҳар бир жамиятнинг миллий қадриятлари асосида ишлаб чиқилган.

Судьялар хулқ-атворида оид меъёрлар қадимдан бор. Лекин судьялар одоб-ахлоқ қоидаларига оид дастлабки ҳужжат 1994 йил 7 майда Италияда (“Суд этикаси кодекси”) ишлаб чиқилган. Мазкур кодексда судьяларнинг жамият билан муносабатлари, суд фаолияти учун ажратилган маблағлардан мақсадли фойдаланиш, -судьялик мажбурияти, -ОАВ билан алоқалар, холислик ва мустақиллик талабларига амал қилиш ва бошқа ҳолатлар ўз ифодасини топган.

Судьялар учун ишлаб чиқилган бу турдаги “махсус” кодекслар кўплаб давлатларда амалда қўлланади. Лекин баъзи давлатларда ахлоқ-одоб нормалари қонунларга таркибий қисм сифатида киритилган.

“Судьялар одоб-ахлоқининг Бангалор принциплари” (2002 йил 26 ноябрь, Гаага) - судьялар касб этикаси оид энг асосий халқаро ҳужжат

ҳисобланади. Ундан кўплаб миллий қонунчиликлардан андоза сифатида фойдаланилган.

“Бангалор принциплари” қуйдагилардир:

мустақиллик принципи;

холислик принципи;

ҳалоллик ва поклик принципи;

одоб нормаларига риоя қилиш принципи;

тарафлар тенглиги принципи;

билимдонлик, сидқидиллик ва интилувчанлик принципи.

Қайд этилган нормалар судьяларга қўлланма сифатида фойдаланиш, судлов органларига (судьяларнинг) одоб-ахлоқи ва юриш-туришини тартибга солишнинг таянч принциплари сифатида қўллаш учун йуналтирилган. Мазкур принциплар судьялар ўз хулқ-атвор ва одоб-ахлоқи бобида судлов стандартларини қўллаб қувватлаб туриши учун таъсис этилган.

Судьялар касб этикасига эътибор берилишининг яна бир аҳамиятли жиҳати шундаки, у суд иштирокчи бўлган тарафлар яхши маънода тақлид қилишига, урфга киришига олиб келади. Судга нисбатан ҳурмат ва масъулият ҳиссини шакллантиради.

Судьялик касб этикаси – бу судьянинг хизмат ва хизматдан ташқари фаолиятига оид ахлоқ қоидаларидир. Этикет- ҳар бир халқнинг ибтидоий жамоа давридан бошлаб, ҳозиргача бўлган урф-одат ва анъаналарни ўз ичига олади. Этикет - яхши хулқ, жамоат жойларида ўзини тўғри тута олиш, ташқи қиёфа ва муомала маданиятини назарда тутади.

Судья кибру ҳаво, манманлик каби иллатларга берилмаслиги, ҳаётда оддий ва камтар, энг муҳими - маданиятли бўлиши лозим. Агар судьяда бу хислатлар мужассам бўлса , бу фақат суд тизимига обрў келтиради. Ўзбекнинг қадим ҳикматида бежиз айтилмаган: ҳусн тўйда, одоб кунда керак!

Алишер Самадов,

Бохир Искандаров,

Бухоро вилоят маъмурий судининг бош консультантлари